

LHV Trader infokeskus/ Kauplemisreeglid

1. Kuidas avada LHV Trader konto

LHV Trader kauplemisüsteemi kasutamiseks on vaja aktsepteerida LHV Traderi eritingimused ning täita test oma investeerimisteadmiste kohta. Järgmise sammuna tuleb Trader kontole kanda minimaalselt 5000 USD või samas väärtuses eurosid, misjärel alustatakse LHV Trader konto aktiveerimist ning kauplemisüsteemi kasutajanimi saadetakse 5 tööpäeva jooksul meilile. Investeerimiskonto aktiveerimiseks on vajalik, et konto kauplemisparooli pikkus oleks vähemalt 6-8 tähemärki ja sisaldaks vähemalt ühte numbrit.

LHV Traderi puhul on kliendil otse ligipääs börsidele ning seetõttu on klient ka vastutav kõikide orderite edastamise eest. Otse börsile orderi edastamine tagab kiire orderi täitmise, kuid täidetud ordineid hiljem muuta ja tühistada pole võimalik.

Täiendavad reeglid millega kaupleja peab arvestama:

- Kauplemise alustamiseks peab kontol olema minimaalselt 5000 USD, päevakaupleja reeglid ei kehti üle 25 000 USD konto korral, võimenduse kasutamiseks peab kontol olema vähemalt 2000 USD, vastasel korral likvideeritakse kontol võimendusega positsioonid automaatselt.
- LHV Trader kontole saab kanda vaid raha. Aktsiaid investeerimiskontolt sinna kanda ei saa ja seega tuleb olemasolevaid aktsiaid müüa. Vältimaks kolmepäevast vahet, mis tekib aktsiate müügi ja kontole laekuva raha vahel, soovitame ühendust võtta klienditoega ning kokku leppida rahakande varasemas teostamises.
- LHV Trader on eraldi kauplemisüsteem ning seetõttu jõuavad rahakanded kontole ühe pangapäeva jooksul, kui rahakanne teostada tööpäeval (vahemikus 9.00-17.00), siis enamasti ühe tunni jooksul. Sama tingimus kehtib LHV Trader kontolt raha väljakandmisel.
- Kaupleja peab arvestama päevakaupleja reeglitega.
- Optsioonorderi tühistamine maksab maksimaalselt USD2.1 (SMART tüüpi börsi puhul on välja töötatud kompensatsioonimehhanism).
- Kaupleja peaks börsiks valima alati SMART, kogub erinevatelt börsidelt kõige paremad noteeringud ja tagab kliendile parima hinna. Manuaalselt börsi valimisel tuleb maksta 1.5 korda kõrgemat teenustasu.
- LHV Trader kontole saab kanda järgnevat valuutasid: USD, EUR,GBP, CHF, HKD, CAD, AUD, JPY.

2. Süsteemi nõuded arvutile

	PC miinimum	PC soovituslik	Mac miinimum	Mac soovituslik
Operatsiooni süsteem	Windows 2000	Windows XP Windows Vista Windows 7	Mac OSX 10.2.8	Mac OSX 10.4.11 Mac OSX 10.5.5 Mac OSX 10.6.2 (Snow Leopard)
Brauser	Internet Explorer 7.0 Firefox 3.5	Internet Explorer 8.0 ja uuem Firefox 3.6.10	Safari 1.2.5	Safari 2.0 Safari 3.2.1
Java	Java 5.0 (1.5.0_02)	Java 6.0 (1.6.0_10 ja uuem)	Java 5.0	Java 6.0
Resolutsioon	1024 x 768	Dual Screen, 1280 x 1024 x 768 1024		1280 x 1024
Protsessor	733MHz Pentium 800MHz AMD Centrino (all) 1.0GHz Celeron	1.5GHz Pentium ja kiirem Athlon XP 1500+ 1500 Centrino 1.7GHz Celeron	800MHz PowerPC G4	1.8GHz PowerPC G5 2.0GHz Intel Core 2 Duo
Siini kiirus	266MHz	800MHz	133MHz	667MHz
Mälu	512MB	2GB	512MB	1GB
Interneti ühendus	42K sissehelistamine või kiirem	Lairiba ühendus, sissehelistamine varuks	42K sissehelistamine või kiirem	Lairiba ühendus, sissehelistamine varuks

LHV Trader vajab töötamiseks tarkvara nimega Java Runtime Environment 5.0 (versioon 1.5.0_02 või uuem), mille saab tasuta alla laadida aadressilt <http://www.java.com/en/download/manual.jsp>. Pärast uuema java versiooni installeerimist tuleb eemaldada vana versioon.

3. Kuidas alustada?

3.1 Sisselogimine

LHV Trader programmi käivitamine toimub Trader konto aknast, selleks vajuta nupule "Käivita LHV Trader". Võimalik on kasutada ka programmi ingliskeelset versiooni, selleks tuleb klikkida tekstil "ingliskeelne versioon".

Avanevas aknas sisesta LHV Trader kasutajanimi, mis erineb LHV kasutajanimest ja saadetakse peale konto aktiveerimist meilile ja salasõna, milleks on kauplemissparool ning kliki "logi sisse". Kui andmete sisestamiseks pole väljasid, siis pead installeerima enda arvutisse Java tarkvara. Täpsemad andmed tarkvara laadimiseks on näha sisselogimisaknas. NB! Ka pärast sisselogimist ära sulge seda akent, sest see on vajalik LHV Traderi käigus hoidmiseks.

„Salvesta seaded serveris“ – võimaldab salvestada Teie LHV Traderi seaded ning kasutada neid mistahes teisest arvutist sisselogides.

„Kasuta krüpteeritud ühendust“ – hoiab Teie kauplemissalase informatsiooni kaitstuna.

3.2 Turuinfo lisamine

Enne kauplemise alustamist ning turuinfo jälgimiseks tuleb sisestada kauplemissüsteemi väärtpaberite sümbolid. Leheküljele väärtpaberite lisamiseks kirjuta kasti Alusvara (Underlying) väärtpaberi sümbol või kliki parempoolse hiireklahviga tühjal real ja vali Sisesta sümbol (Ticker ...).

Seejärel tuleb valida väärtpaberi tüüp (aktsiad, optsioonid jne) ja pärast seda börs, kus soovid väärtpaberit kaubelda. Börsiks on alati mõistlik valida SMART, sest see süsteem koondab orderid erinevatelt börsidelt ja tagab parima hinna, lisaks on manuaalselt börsi valimisel teenustasu kõrgem.

Nende sammude läbimisel on aktsia lisatud leheküljele ja sarnaselt saab neid lisada ühele lehele kuni 40.

3.3 Orderi edastamine

Uue orderi sisestamisel kliki hiirega ostuorderi tekitamiseks Müük hinnal (Ask) või müügiorderi tekitamiseks Ost hinnal (Bid) või kliki hiire parema klahviga soovitud väärtpaberi real ja vali Tehing ning osta (Buy) või müü (Sell). Seejärel tekib väärtpaberi alla uus rida (orderi rida), kus on võimalik muuta orderi parameetreid:

- Tegevus (Action) veerust saab valida orderi tüübi (Ost –Buy, Müük - Sell)
- Koguse (Quantity) veerust saab valida tehingu koguse;
- Tüüp (Type) veerust tuleb määrata orderi tüüp - turuorder (MKT), limiitorder (LMT), stopp order (STP), stopp limiit order (STP LMT), suhteline order (REL), trailing order (TRAIL).
- Limiit- ja stopp orderite puhul tuleb määrata ka limiithind (veerus Limiithind (Lmt. Price)) ja orderi kehtivusaeg (veerus Jõusoleku aeg (Time in Force)), (DAY) on vaid üheks päevaks, (GDC) order on üleval kuni tühistamiseni.

Kui kõik parameetrid on määratud, tuleb klikkida S tähel ja seejärel on order börsile edastatud. Order jääb seejärel nähtavale antud väärtpaberi alla orderireale seni, kuni see on täidetud. Orderi tühistamiseks klikkida K tähel Katkesta (Cancel) veerus. Kui Staatus (Status) veerg muutub punaseks, siis on order täidetud, kui see muutub lillaks, siis on tühistamise taotlus ootel.

Pärast limiitorderi sisestamist on võimalik limiiti (või stopp taset) muuta veerust limiithind (Lmt. price), muudatuse kinnitamiseks tuleb taas T tähel klikkida.

Kõik ootel orderid on üleval Ootel (Pending) lehel, seega alati saab sellelt lehelt ülevaate kõikidest kehtivatest orderitest.

Traderi esmakordsel kasutamisel on võimalik vaikimisi kaubelda vaid regulaarsel kauplemisajal eel ja järelturul kauplemiseks, tuleb Globaalsed seaded menüüst valida Eelnevad kehtestused ning lisada linnuke kasti „Luba orderi aktiveerumine või täitmine väljaspool regulaarset kauplemisaega. Üksikute orderite lubamisel eel- või järelturule tuleb ordeririba jõusoleku aja menüüst lisada linnuke kasti „Täida väljaspool RTH“

3.4. Täidetud orderid

Klikkides LHV Trader kauplemissüsteemi põhilehel menüüs oleval nupul Tehingud (Trades) avaneb uus aken kõikide antud börsipäeval tehtud tehingutega. Eelmiste päevade tehingustatistika saab jälgida veebilehel Portfell vaates. Tehingustatistika kajastatakse seal järgmise tööpäeva jooksul.

LHV Trader kauplemissüsteemi Tehingute aken võimaldab kohe peale tehingu teostamist kindlaks teha, millistel tingimustel on tehing teostatud. Seal kuvatakse tehingu tüüp, kogus, alusvara, lepingu kirjeldus, hind, valuuta, börs ning kellaaeg.

3.5 Kauplemisaken

LHV Trader kauplemisüsteemi peamiseks infovahetus ja kauplemiskohaks on kauplemisaken, mis koosneb menüüribast, kauplemisribast, orderi kiirsisestuse osast ning kauplemisosast (sisaldab väärtpaberi- ja orderiteinfo riba). Väärtpaberi- ja ordeririba veerge saab eemaldada ja lisada menüüvalikust Lehekülg ning Paigutus.

Väärtpaberi veerg:

Alusvara (sümbol) / Underlying	Väärtpaberi või lepingu alusvara sümbol.
Börs / Exch	Börsi sümbol kuhu order edastatakse.
Kirjeldus / Description	Kirjeldab instrumendi tüüpi
Positsioon / Position	Väärtpaberi kogus positsioonis.
Keskmine hind / Avg cost	Positsiooni keskmine soetushind
P&L	Realiseerimata kasum/kahjum. Valida saab nii tänaste positsioonide kui kogu varasema positsiooni kasumit/kahjumit.
Realiseerimata kasum/kahjum / Unrealized P&L	Realiseerimata kasum kahjum, mis arvutatakse vastavalt valemile: (turuhind-keskmine hind*aktsia)/aktsiate arv. Keskmine aktsia hind arvutatakse jooksvalt.
Ost börs / Bid Exch	Kasutatakse ainult optsoonide korral, näitab börsi, kus on noteeritud parim hind.
Ost kogus / Bid size	Hinnanguline ostukoguse suurus
Ost hind / Bid price	Parim ostuhind. See on parim hind, millega müügiorder teostatakse.
Mudel / Model	Optiooni mudelhind arvutatakse põhinedes Optiooni modelleerimise mudelisse sisestatud andmetele.
Müük hind / Ask prize	Parim müügihind, see on parim hind, millega ostuorder teostatakse.
Müük kogus / Ask size	Hinnanguline müügikoguse suurus.
Müük börs / Ask Exch	Kasutatakse ainult optsoonide korral, näitab börsi, kus on noteeritud parim hind.
Viimane hind / Last price	Viimane hind, millega väärtpaberit on kaubeldud. c täht hinna ees näitab, et tegemist on eelmise päeva sulgemishinnaga.
Muutus / Change	Näitab hinna muutust võrreldes eelmise päeva sulgemishinnaga. Klik hiirega päisele muudab muutuse protsentuaalseks.
Muutus % / Change %	Näitab hinna protsentuaalset muutust võrreldes eelmise päeva sulgemishinnaga.
Viimane kogus / Last size	Viiimasena kaubeldud tehingu kogus.
Kaubeldav volatiilsus / Imp vol %	Kaubeldav volatiilsus baseerub optiooni ostu ja müügiääre keskmisele.
Tipp / High	Päeva kõrgeim hind.
Põhi / Low	Päeva madalaim hind.
Käive /Volume	Päevakäive

Orderiinfo veerg:

Trailing võti / Trailing key	Süsteemi poolt genereeritud kood, millega identifitseeritakse seotud limiit või trailing stopp orderid.
OCA grupp / OCA group	Võimaldab luua üks-tühistab-kõik (one –cancels-all) orderigrupi.
Jõusoleku aeg / Time in force	Määrab orderi jõusoleku aja: päevaorder või tühistamiseni kehtiv order.
Lõpp kuupäev / GTD Expire	Order on aktiivne kuni määratud kuupäeva turu sulgemiseni, kuupäeva formaat o AAAA/KK/PP
Tegevus / Action	Orderi tegevus, ost või müük.
Kogus / Quantity	Lepingute arv orderis.
Limiithind / Lmt price	Limiithind orderite jaoks, mis seda nõuavad (stopp, limiit ja trailing order).
Aux hind / Aux price	Abihind stopp ja stopp limiit orderite jaoks, offset kogus suhteliste ja trailing orderite jaoks.
Stopp hind / Stop price	Abihind stopp ja stopp limiit orderite jaoks.
Tüüp / Type	Orderi tüüp.
Saada / Transmit	Vajuta orderi edastamiseks.
Tühista / Cancel	Vajuta edastatud orderi katkestamiseks.
Staatus / Status	Orderi staatusriba.
Sihtkoht / Dest	Orderi sihtkoht.
Sweep to fill	Märgista sweep to fill orderi tekitamiseks.
Kuvatav kogus / Disp size	Sisesta kuvatav kogus iceberg orderi tekitamiseks.
Päritolu / Origin	Konto, millelt order on edastatud.
Peidetud / Hidden	Märgista peidetud orderi tekitamiseks.
Kohaldatud / Discretionary	Sisesta kohaldatud kogus koos limiithinnaga kohaldatud orderi tekitamiseks.
Volatiilsus / Volatility	Kuvab kindla strike hinnaga optsiooni volatiilsust.

3.6 Konto saldo jälgimine

Klõpsates menüüs oleval nupul Konto (Account), avaneb teine oluline aken LHV Trader kauplemissüsteemis. Seal on näha kõik positsioonis olevad väärtpaberid ning info tagatiste ja vabade vahendite kohta.

Kuna LHV Trader eraldi ei teavita võimendusega tehingust, siis konto aknas saab jälgida võimenduse kasutamist ja kasutatavat limiiti. Real Võimendus (Leverage) on märgitud kogu positsiooni suhe oma rahasse. Seega kui näit on täpselt 1.00, siis on kogu vaba raha kasutatud ja kui näitaja suuruseks on 1.50, siis on juba 50% ulatuses võimendust kasutatud (maksimum on 2.00, üle 25 000 USD konto korral päevasiseselt 4).

Real Minimaalne tagatis (Maintenance margin) on märgitud summa, millest allapoole laskumisel hakatakse kontol varasid realiseerima, et tagatis oleks täidetud. Seega kui kasutad suures mahus võimendust, hoi sellel numbril silma peal. Kasutatav limiit real (Available funds) on näha täpne summa, mida on võimalik täiendavalt võimendusega tehinguteks kasutada.

Konto aknas on näha ka kõik avatud positsioonid ning täpsem info nende positsioonide kohta. Siit saad alati kontrollida kui suur on teatud väärtpaberi positsioon.

Konto:	
Likvideerimisväärtus / Net Liquidation	Raha kokku + aktsiate väärtus + optsioonide väärtus + võlakirjade väärtus
Laenu tagatiseks sobivad vahendid / Equity With Loan	Raha kokku + aktsiate väärtus + võlakirjade väärtus + mitte US ja Kanada optsioonide väärtus
Eelmise päeva laenu tagatiseks sobivad vahendid / Prev Day EWL	Eelmise päeva laenu tagatiseks sobivad vahendid väärtus seisuga 16.00 ET
Reg T võimendus / Reg T Margin	Alustamise tagatis arvestatakse vastavalt USA Regulation T reeglite järgi.
Reg T varad / Reg T Equity	Raha kokku + aktsiate väärtus + võlakirjade väärtus + mitte US ja Kanada optsioonide väärtus
SK / SMA	Maksimaalne ((Laenu tagatiseks sobivad varad - alustamise tagatise nõuded)*, (Eelmise päeva SK+/-päevane rahavoog+/- alustamise tagatise nõuded** päeva sees tehtud tehingutele)) * arvutatakse päeva lõpus **tehingu tegemise hetkel
Ostujõud / Buying Power	Kasutatav limiit *4
Väärtpaberid kokku / Securities Gross Position Value GPV	Aktsiate pika positsiooni väärtus + aktsiate lühikese positsiooni väärtus + optsioonide pika positsiooni väärtus + optsioonide lühikese positsiooni väärtus
Raha kokku / Total Cash Value	Arveldatud raha + tehingu ajal saadud raha
Arveldatud raha / Settled Cash	Raha arveldamisajal-tehinguajal kulunud raha-tehingutasud aktsiate arveldusaeg: tehinguaeg+3 päeva optsioonide arveldusaeg: tehinguaeg+1 päev
Kasutatav limiit / Available Funds	Laenu tagatiseks sobivad vahendid - alustamise tagatis
Võimendus / Leverage	Väärtpaberid kokku /likvideerimisväärtus
Tagatise määrad ja kauplemispiirangud	
Praegune / Current	
Alustamise tagatis / Initial Margin	Alustamise tagatise nõue
Minimaalne tagatis / Maintenance margin	Minimaalse tagatise nõue
Kasutatav limiit / Available Funds	Laenu tagatiseks sobivad vahendid - alustamise tagatis
Likviidsus / Excess Liquidity	Laenu tagatiseks sobivad vahendid - minimaalne tagatis
Üleöö:	
Alustamise tagatis	Alustamise tagatise nõue
Minimaalne tagatis	Minimaalse tagatise nõue
Kasutatav limiit	Laenu tagatiseks sobivad vahendid - alustamise tagatis
Likviidsus	Laenu tagatiseks sobivad vahendid - minimaalne tagatis
Päevasiseste tehingute jääk / Day Trades Left	Mitu päevasisest tehingut on võimalik veel teha, et mitte rikkuda päevakaupleja reegleid.

Turuväärtus:	
Valuuta / Currency	Avatud positsioonid on grupeeritud valuutade järgi
Sularaha / Cash Balance	Sularaha tehinguajal + futuuride kasum/kahjum
Aktsiate väärtus / Stock Value	Reaalajas turuhinnaga aktsiapositsiooni väärtus
Opsioonide väärtus / Securities Options Value	Reaalajas turuhinnaga opsioonipositsiooni väärtus
Ftuuride väärtus / Futures Options Value	Reaalajas turuhinnaga futuuripositsiooni väärtus
Ftuuride PNL / Futures Pnl	Reaalajas turuhinnaga futuuripositsiooni väärtuse muutus peale viimast arveldust.
Likvideerimisväärtus / Net Liquidation Value	Raha kokku + aktsiate väärtus + opsioonide väärtus + võlakirjade väärtus
Realiseerimata kasum / Unrealized Pnl	Positsiooni soetamishinna ja turuhinna vahe.
Realiseeritud kasum / Realized Pnl	Suletud positsioonidest saadud kasum või kahjum.
Portfell:	
Väärtpaber / Contract Description	Sümbol ja kirjeldus
Positsioon / Position	Positsiooni suurus aktsiates, lepingute arv
Valuuta / Currency	Positsiooni kirjeldav valuuta
Turuhind / Market Price	Reaalajas turuhinnaga väärtpaberi hind
Turuväärtus / Market Value	Positsioon * turuhind
Keskmine hind / Average Cost	Positsiooni keskmine soetushind
Realiseerimata kasum/kahjum / Unrealized PNL	Turuväärtus - keskmine hind
Realiseeritud kasum / Realized PNL	Suletud positsiooni hind - keskmine hind
Likvideeritakse viimasena / Liquidate Last	Saab määrata jah/ei väärtuse. Selleks vajutada parema hiireklahviga soovitud reale.

4. Orderite haldus

4.1 Orderi tüübid

Orderi tekitamiseks tuleb:

1. Ostuorderi tekitamiseks vajutada Ask hind veerule ning müügiorderi tekitamiseks Bid veerule.
2. Tüüp (Type) väljale vajutades valida rippmenüüst sobiv orderitüüp.
3. Kui vaja sisesta limiithind.
4. Orderi edastamiseks vajutada S nupule.

Turuorder (MKT) täidetakse turul parima hinnaga. Ostu puhul täidetakse order parima müügiääre hinnaga (ask) ja müügi puhul parima ostuääre hinnaga (bid). Antud orderile hinda ei garanteerita ning lõplik hind võib soovitusel tunduvalt erineda. Turuorderit ei saa panna kui aktsia põhibörs on suletud, siis tuleb kasutada limiithinnaga orderit.

Limiitorder (LMT) täidetakse ainult valitud hinnaga. Order võib täitmisele minna ka osaliselt ning orderi täielikku täitmist antud hinnaga ei garanteerita. Kui turuhind on limiithinnast parem, siis täidetakse order turuhinnaga.

Stopp order (STP) muutub turuhinnaga orderiks kui turuhind liigub varem määratud stopp hinnast läbi. Antud orderi tüübi puhul kindlat hinda ei garanteerita ning tegelik hind võib soovitusel tunduvalt erineda. Ostu puhul tuleb stopp order alati panna turuhinnast kõrgemale ning müügi puhul madalamale. Stopp order aktiveerub kui viimane tehingu hind võrdub stopp hinnaga. Antud tingimust

saab muuta vajutades STP peal paremale hiireklahvile ning valides Aktiviseerimise meetod (Trigger Method).

Stopp limiit order (STP LMT) on sarnane stopp orderile, kuid orderi aktiveerumisel muutub see limiithinnaga orderiks. Tegemist on stopp ja limiithinnaga orderi kombinatsiooniga. Antud tüübiga garanteeritakse küll soovitud hind, kuid tehingu täielik toimumine ei ole garanteeritud.

Trailing order (TRAIL) on müügiorder, mille stopp hind sõltub varem määratud sammust ning turuhinnast. Kui turuhind tõuseb, siis kerkib ka stopp hind, kui turuhind langeb, siis stopp hind ei muutu. Nii on võimalik limiteerida maksimaalset kahjumit, kuid maksimaalne kasum on piiramata. Ostuorderite puhul toimub olukord vastupidiselt ning seda kasutatakse langeva turu tingimustes. Antud orderi puhul ei ole orderi hind garanteeritud ja seetõttu tuleks selle panemisega olla ettevaatlik eriti kiiresti langeva turu puhul.

Näiteks soovides müüa firma Y aktsiat mitte odavamalt kui 65 dollarid ning hetke turuhind on 67 dollarit, siis määrates sammuks 2 dollarit kindlustate, et müügihind ei ole alla 65 dollari. Samas kui aktsia hind kerkib 69 dollarini, siis stopp hind kerkib 67 dollarini (samm on 2 dollarit) ning order teostatakse kui hind kukub selle tasemeni.

Turu-limiit order (MTL) on orderitüüp, kus kombineeritakse turu ja limiithinnaga order. Algselt edastatakse order turuorderina, kuid kui soovitud kogust antud hinnaga ei täideta, siis täitmata kogus suunatakse turule limiithinnaga, milleks on varasem turuhind.

Turu avanemisel ja sulgumisel teostatavad orderid. Market-on-Open (MOO), Limit-on-Open (LOO), Market-on-Close (MOC) ja Limit-on-Close (LOC) on kasutatavad vaid NYSE ja AMEX-il kaubeldavate aktsiate puhul. Nasdaq'i aktsiate puhul simuleeritakse antud orderi tüüp ning order tehakse võimalikult sulgemise/avanemise hinna lähedal.

MOO või LOO orderi seadmiseks tuleb veerus Jõusoleku aeg (Time in Force) valida OPG määratlus. MOC või LOC orderi seadmiseks tuleb veerus Tüüp (Type) valida MKT CLS määratlus. Nasdaq'i aktsiate puhul toimib orderi korraldus 30 sekundi jooksul ning kui seda ei täideta, siis see tühistatakse.

Market-if-Touched (MIT) orderiga saab osta (või müüa) väärtpaberit turuhinnast madalamal (või kõrgemal) tasemel. Order hoitakse seni süsteemis kui turuhind jõuab orderiga määratud hinnani ning seejärel aktiveerub order turuhinnaga orderina. Limiithinnaga sarnane orderitüüp on Limit-if Touched LIT order.

Koondorder (Bracket orders) võimaldab korraga piirata nii kahjumit kui määrata väljumishinda. Ostuorderi juurde tekitatakse kaks müügiorderit, kus ühel juhul piiratakse kahjum stopp orderiga ning teisel juhul seatakse väljumishind limiitorderiga. Kogus mõlema orderi puhul võrdub ostukogusega ja hinnavahe on vahepeal 1 ning seda saab muuta.

Ostuorderi puhul minna orderi peale ja vajutada paremale hiireklahvile, menüüst valida Sisesta koondorder (Create bracket orders) ning orderid edastada.

Tingimuslik order (Conditional orders) võimaldab teostada tehingut sõltuvalt mõnest teisest sündmusest. Orderi sisestamiseks vajutada paremale hiireklahvile orderi peal ning valida menüüst Tee tingimuslikuks (Make conditional) määrata alusvara, hind ning aktiveerumise meetod.

Näiteks on võimalik selle orderiga osta ettevõtte Y aktsiaid hinnaga 25 dollarit tingimusel, et firma X hind langeb 10 dollarile.

Peidetud order (Hidden) on varjatud order, mida kasutatakse suurte koguste kauplemiseks ning mida ei ole võimalik turusügavuse aknas teistel turuosalistel näha.

Iceberg on orderitüüp, kus ainult osa orderist on kõigile nähtav, kasutatakse suurte koguste korral.

4.1.1 Aktiveerimise meetod

Stopp, stop limit, trailing stopp ja trailing stopp limiitorderi puhul on võimalik muuta aktiveerimise meetodeid.

Viimane: stopp order aktiveerub viimase hinna järgi

Kaks viimast: stopp order aktiveerub kahe viimase hinna põhjal

Kaks viimast bid/ask: stopp order aktiveerub kahele viimasele bid või ask hinnale põhinedes.

Vaikimisi: USA optioonide ja OTC aktsiate puhul kasutatakse "kaks viimast bid/ask" meetodit. Kõigi teiste orderite juures kasutatakse eelmise korra meetodit.

USA aktsiate ja optioonide puhul kehtivad stopp orderid NYSE lahtioleku ajal ehk 9.30 kuni 16.00ET.

Näiteks olete ostnud aktsia X hinnaga 10 dollarit ning soovite oma kaotust limiteerida 1 dollariga, sellisel juhul tuleks stopp müügiorder seada hinna 9 juurde, mis aktiveerub kui turuhind langeb 9 dollari juurde.

4.2 Orderi ajamääratlused

Orderite sisestamisel saab veerus jõusoleku aeg (Time in Force) määrata orderi kehtivusaega. Orderit kehtivust saab seada üheks päevaks (DAY) või kuni tühistamiseni (GTC). Lisaks on veel mitmeid täiendavaid võimalusi.

Orderite ajamääratlustega saab määratleda orderi kehtivusaja.

DAY - Päevaorder tühistatakse päeva lõpus kui seda ei täidetud.

GTC - Good-Til-Cancel tühistamiseni order kehtib niikaua, kuni klient avaldab soovi order tühistada. Seda tüüpi saab jätta limiithinnaga, stopp ja stopp limiithinnaga orderite puhul. GTC order tühistatakse automaatselt kahel juhul: kui klient ei ole oma kontole sisse loginud 90 päeva jooksul või kui aktsiaga on tehtud mõni korporatiivne tehing (split, tagurpidi split, uus sümbol).

OPG - Market-On-Open (MOO) puhul saadetakse turuhinnaga order turule kohe peale turu avanemist, Limit-On-Open (LOO) orderi puhul saadetakse turu avanedes limiithinnaga order. See tüüp on hetkel kasutatav AMEX ja NYSE aktsiate puhul.

IOC - Immediate-or-Cancel order täidetakse täies ulatuses või tühistatakse, saab kasutada börsidel, mis toetavad antud tüüpi orderit.

GTD - Good-Til-Date orderi kehtivusaega saab määratleda ise ning see jääb süsteemi määratletud ajaks. Määratleda saab nii kuupäeva (AAAkkpp) kui kellaega (TT:MM:SS). Kellaajale lisatud sümbol määrab ära ajatsooni EST Eastern Standard Time.

PST - Pacific Standard Time ja GMT - Greenwich Mean Time. Vaikimisi kasutatakse kohalikku ajatsooni.

GAT - Good-After-Date order hoitakse süsteemis senikaua aktiveerimata kuni saabub varem määratletud tähtaeg.

FOK - Fill-or-Kill orderi puhul teostatakse order vaid siis kui on võimalik kaubelda kindel kogus väärtpabereid, väiksema koguse korral order tühistub. Saab kasutada optioonidega kauplemisel.

AON - All-or-None orderi puhul jääb order süsteemi üles ja täidetakse alles siis kui kogu kogus on kättesaadav.

4.3 Orderi staatus

Paremal asuv staatuseriba annab infot orderi staatuse kohta.

HELEHALL - Orderi loomise protsess on pooleli ning orderit ei ole börsile edastatud.

HELESININE - Order on edastatud, kuid kinnitust, et order on sihtkoha poolt aktsepteeritud, pole saabunud.

TUMELILLA - Order on süsteemi poolt aktsepteeritud, kuid order ei tööta süsteemi või börsi probleemide tõttu. Orderi aktiveerumise korral muutub selle staatuse värv.

TUMESININE – Order on sihtkoha poolt aktsepteeritud, kuid selles toodud tingimused ei võimalda seda täita (näiteks stopp orderi puhul ei ole hind punktis, kus order aktiveeruks). Kriteeriumi täitumisel edastatakse order ning selle staatuseriba muutub teist värvi.

ROHELINE - Order on sihtkoha poolt aktsepteeritud. Lühikeseks müüdavate aktsiate veerus indikeerib värv, et saadaval on rohkem kui 1000 aktsiat.

TUMEROHELINE - Lühikeseks müüdavate aktsiate veerus indikeerib värv, et aktsiaid saadaval ei ole, kuigi aktsiat on lubatud lühikeseks müüa. Süsteem otsib laenatavaid aktsiaid.

HELEROHELINE – Kasutatakse plotteri vaates indikeerimaks, et orderi päring on jõudnud maaklerini.

LILLA - Orderi tühistamist või muutmist ei ole sihtkoha poolt kinnitatud. Order ei ole veel tühistatud ning see võib olla täidetud.

ORANZ -Orderi tühistamise soov on süsteemi poolt aktsepteeritud, kuid tühistamist või muutmist ei ole sihtkoha poolt kinnitatud süsteemi, börsi või mõne muu probleemi tõttu. Order ei ole veel tühistatud ning see võib olla täidetud.

PUNANE - Orderi tühistamissoov on sihtkoha poolt kinnitatud. See võib toimuda ka iseseisvalt kui orderit ei ole käsitlusele võetud (näiteks antud aktsia lühikeseks müük ei ole võimalik). Orderi riba kaob pärast orderi tühistamist 30 sekundi jooksul. Lühikeseks müüdavate aktsiate veerus indikeerib värv, et aktsiaid saadaval ei ole.

PRUUN – Seotud simuleeritud order on sihtkoha poolt aktsepteeritud, kuid selles toodud tingimused ei võimalda seda täita. Orderit hoitakse süsteemis kuni valitud kriteerium täidetakse. Kriteeriumi täitmisel edastatakse order ning selle staatuseriba muutub teist värvi.

5. Tagatiste haldus

5.1 Tagatise arvutamine

Peale iga orderi edastamist kontrollitakse automaatselt selle vastavust tagatise nõuetele. Kui kasutatav limit $> = 0$ siis order edastatakse börsile, vastasel juhul order tühistatakse. Kasutatava limiidi arvutamiseks kasutatakse järgmist valemit:

Kasutatav limit (Available funds) =

Laenu tagatiseks sobivad vahendid (Equity with loan) - alustamise tagatis (Initial margin)

Reaalajas toimub likviidsuse kontroll, et see oleks $> = 0$. Kui likviidsete varade väärtus on negatiivne, siis toimub osa positsiooni automaatne realiseerimine. Likviidsust arvutatakse järgmise valemi abil:

Likviidsus (Excess Liquidity)=

Laenu tagatiseks sobivad vahendid (Equity with loan value) - minimaalne tagatis (Maintenance margin)

Lisaks eelnevale kontrollile toimub veel üks reaajas kontroll ja kui selle tulemus on positiivne, siis toimub positsiooni likvideerimine.

2% Väärtpaberid kokku (Securities GPV) >

Likvideerimisväärtus (Net liquidation value) - Futuuride väärtus (Futures options value)

Iga USA turu kauplemispäeva lõpu eel 22:50-23:00 (15:50-16:00 ET) kontrollitakse Spetsiaalkonto (SK)/Special Memorandum Account (SMA) seis veendumaks, et see on ≥ 0 , juhul kui see on negatiivne likvideeritakse positsioone niikaua kui Spetsiaalkonto saldo ületab nulli.

Lisaks ei ole kogu kauplemispäeva jooksul lubatud raha väljaminekontolt, mis muudab Spetsiaalkonto seis negatiivseks.

Spetsiaalkonto (SK) saldo on nähtav LHV Traderi konto vaates.

Spetsiaalkonto (SK) = (Tagatiseks sobivad varad - Alustamise tagatis) või (Eelmise päeva lõpu Spetsiaalkonto (SK) +/- Raha kokku muutus päeva jooksul +/- alustamise tagatis) ... valitakse suurem kahest väärtusest

NB! Positsiooni(de) likvideerimine toimub automaatselt kui Laenu tagatiseks sobivate vahendite (Equity with loan value) väärtus langeb alla 2000 USD!

Kui konto võimenduse limiidid on ületatud toimub positsioonide osaline likvideerimine, limiitide olemasolu on kõige lihtsam kontrollida Konto (Account) aknas, kus rida Võimendus muutub probleemide korral teist värvi. Kui võimenduse rida on:

roheline – konto võimenduse limiit on ületamata

kollane – konto võimenduse limiit on 5% kaugusel

oranz – konto võimenduse limiit on ületatud, sul on veidi aega positsioonide likvideerimiseks, enne kui algab automaatne likvideerimine. Uusi positsioone enam võtta ei saa.

punane – algab positsioonide automaatne likvideerimine.

5.2. Tagatise arvutamise nõuded

Allolevates tabelites on ära toodud tagatisele esitatavad nõuded tehingu sooritamiseks (alustamise tagatis) ja positsiooni hoidmiseks (minimaalne tagatis), lisaks tagatise nõue positsiooni üleöö hoidmiseks (päeva lõpu tagatis). Võimendusega positsioone ei saa soetada kui konto väärtus langeb alla 2000 USD.

Aktsiate tagatised:

	Alustamise tagatis, minimaalne tagatis	Päeva lõpu tagatis 15:30-16:00ET
Tavakonto	Pikk positsioon, aktsia sobib tagatiseks: maksimum (25%*aktsia väärtus;\$2000) Lühike positsioon, aktsia sobib tagatiseks: kui aktsia viimane hind >= \$5 siis maksimum (\$5, 30%*aktsia väärtus); kui aktsia viimane hind < =\$5 siis maksimum (\$2.5 aktsia kohta, 100%* aktsia väärtus) Lühikeseks müügist saadud raha liidetakse sularaha ning aktsiate väärtus väärtpaberite juurde. Pikk, lühike positsioon, aktsia ei sobi tagatiseks: maksimum (100%*aktsia väärtus; \$2000).	Pikk positsioon, aktsia sobib tagatiseks: maksimum (50%*aktsia väärtus;\$2000) Lühike positsioon, aktsia sobib tagatiseks: maksimum (50%*aktsia väärtus; lühikeseks müügi minimaalne tagatis). Lühikeseks müügist saadud raha liidetakse sularaha ning aktsiate väärtus väärtpaberite juurde. Pikk, lühike positsioon, aktsia ei sobi tagatiseks: maksimum (100%*aktsia väärtus;\$2000)

Opsioonide tagatised:

Kombinatsiooni tüüp	Võimendusega konto	Alla 2000 USD konto	
	Alustamise tagatis	Minimaalne tagatis	Alustamise ja minimaalne tagatis
Opsiooni ostmine	Opsioonide ostmisel lahutatakse ostusumma kasutatavast limiidist maha.	Puudub	Opsioonide ostmisel lahutatakse ostusumma kasutatavast limiidist maha. Miinimumtagatise nõue puudub.
Ostuoptsiooni kirjutamine	100%*opsiooni turuväärtus + maksimum (((20%*alusvara turuhind)-rahast väljas olev summa); 10%*alusvara turuhind;\$250*lepingute arv). Kirjutamisest saadud raha liidetakse sularaha juurde.	Sama mis alustamise tagatis.	Ei saa opsioone välja kirjutada.
Müügioptsiooni kirjutamine	100%*opsiooni turuväärtus + maksimum (((20%*alusvara turuhind)-rahast väljas olev summa); 10%*täitmishind; \$250*lepingute arv). Kirjutamisest saadud raha liidetakse sularaha juurde.	Sama mis alustamise tagatis.	Ei saa opsioone välja kirjutada.
Kaetud ostu ja müügioptsioon	Aktsiate alustamise tagatis+ 100%rahas oleva opsiooni väärtusest. Lühikeseks müügist saadud raha liidetakse sularaha juurde.	Aktsiate minimaalne tagatis+100%rahas oleva opsiooni väärtusest.	Kaetud ostuoptsioon: Aktsiad on ostetud ilma võimenduseeta. Kaetud müügioptsiooni ei saa soetada.

Valuutade puhu on maksimaalne võimendus 50:1 (USD, EUR, JPY, CHF,GBP,AUD,CAD), 30:1 (HKD,SEK) või 20:1 (MXN).

Futuuride tagatise määrad on pidevalt muutumas ning nende kohta ning teiste tagatismäärade kohta saab täpsemat infot maakleritelt.

6. Oluline lisainfo

6.1 Valuuta konverteerimine

LHV Traderi kauplemissüsteemis on võimalik konverteerida enimlevinud valuutasid. Konverteerimise teostamiseks tuleks kauplemisaknas tühjal real lisada valuuta sümbol (EUR, USD, SEK), valida Sularaha (Cash) ja vastaspoole valuutapaar. Tehingu teostamine on sarnane väärtpaperite tehingule.

Valuutade kauplemisel on miinimumkonto suuruseks 2 000 USD, maksimaalseks võimenduse määraks on 1:50.

6.2 Korporatiivsed sündmused

Korporatiivsed sündmused jagunevad vabatahtlikeks (aktsiate märkimine, tagasiostupakkumised) ja kohustuslikeks (dividendid, splitid, eraldumised). Kohustuslikud korporatiivsed sündmused toimuvad kontol automaatselt, kuid nende käigus võivad tühistuda GTC ordered. Põhjuseks on see, et tihti muutub korporatiivse sündmuse käigus ettevõtte aktsia hind või sümbol. Märkimisõiguste müüki saab sisestada LHV Traderi süsteemist, probleemide korral tuleks võtta ühendust klienditoega. Vabatahtlike korporatiivsete sündmuste korral tuleks sellest informeerida klientituge, viimane võimalus vabatahtlikus korporatiivses sündmuses osaleda on sellest teavitamine päev enne sündmuse lõppu meili teel, kuhu tuleks kirjutada väärtpaperi sümbol, kogus ja tegevus (märkimine, tagasimüük, vahetus).

6.3. Konto sulgemine

LHV Trader konto sulgemiseks tuleb likvideerida olemasolevad väärtpaperipositsioonid, vajadusel konverteerida erinevad valuutad üheks ning saata vabas vormis sooviavaldus info@lhv.ee. Juhul kui oled LHV Pro klient, siis Pro muutub peale Trader konto sulgemist tasuliseks, seega kui soovid ka LHV Prost loobuda, siis lisa ka see avaldusse. Juhul kui saadad sooviavalduse enne kuu 15-ndat kuupäeva, sulgeme konto samal kuul, juhul kui peale seda kuupäeva, siis konto suletakse järgmise kuu keskel peale eelmise kuu tasude mahaarvestamist.

Kui kannad LHV Trader kontolt kõik vahendid välja, siis infotasu arvestatakse kontolt ka edaspidi maha. Konto suletakse 30 päeva jooksul peale kõigi vahendite kontolt väljakandmist.

6.4 Optsiooniordeeri muutmise ja tühistamise tasud

Opsiooniordeeri muutmise ja tühistamise tasu on kuni 2.1 dollarit tehingu kohta, see sõltub konkreetse börsi poolt kehtestatud tasudest. Samal ajal toimub päevasiseselt teostatud tehingute pealt konto krediteerimine, iga optsioonilepingu eest saab klient 0.25 dollarit, tehingu pealt maksimaalselt 7.5 dollarit. Päeva lõpus liidetakse tühistamis- ja muutmistasud ning teostatud tehingute eest makstavad summad kokku, kui saadav summa on negatiivne, siis see võetakse kliendi kontolt kui päeva tehingukorralduste muutmise või tühistamise tasu. Positiivse summa korral konto krediteerimist ei toimu.

Näiteks kui klient sisestab kolm orderit mõlemal juhul kahe optsioonilepingu soetamiseks ning hiljem tühistab need ning päeva sees teostab ühe orderi 10 lepingu ostmisesks, siis tühistamistasu arvestatakse antud juhul järgmiselt:

$3 \times 1.2\$ = 3.6\$$ tühistamistasu (aluseks tehingute arv)

$10 \times 0.25\$ = 2.5\$$ krediiti teostatud tehingu eest (aluseks tehingus olevate lepingute arv)

Kokku on seega tühistamistasu antud päeval $3.6 - 2.5 = 1.1\$$ dollarit.

6.5 Tehingute tühistamine USA turgudel

LHV Traderis on turuhinnast oluliselt erineva hinnaga tehinguid võimalik tühistada. Selleks tuleks tehingust viivitamatult teavitada. Tühistamise õnnestumiseks on kõige olulisem tehingust raporteerimise kiirus. Enamus USA börsidel on selleks ajaks kuni 30 minutit, derivatiivide puhul kuni 5 minutit.

Peamised kriteeriumid:

Aktsiad alla \$10:

Väljaspool regulaarset kauplemisaega - < 10% valdavast turuhinnast

Regulaarne kauplemisaeg - < 5% valdavast turuhinnast

Aktsiad üle \$10:

Väljaspool regulaarset kauplemisaega - < 5% valdavast turuhinnast

Regulaarne kauplemisaeg - < 3% valdavast turuhinnast

Soodsamatel tingimustel tehingu poolel (odavalt ostnud või kallilt müünud) tühistatakse order sellest kliendile teatamata.

LHV Traderis olevate tühistamiseni (GTC) orderite automaatne tühistamine maakleri poolt

toimub kahel juhul:

Firma korporatiivne sündmus

Klient ei ole Traderisse loginud 90 päeva jooksul

Mõningad börsid ei aktsepteeri GTC ordineid ning sellisel juhul tekitatakse kuntslik päevaorder, mis edastatakse turule iga kauplemispäeva alguses. Sellest võib tekkida osade alusvarade puhul probleeme GTC orderi „püsimisega“.

7. Päevakaupleja reeglid

LHV Trader kauplemissüsteemi puhul kehtib SECi poolt kinnitatud **päevakauplejate (pattern day trading) reegel** mis määratleb järgmist:

Kui **5 pangapäeva jooksul** teeb klient **4 või rohkem päevasisest tehingut** (sama aktsia, optsiooni, võlakirja või üksikaktsia futuuri (SSF) ost ja müük samal börsipäeval), ning nende tehingute osakaal on suurem kui 6% tehingute üldarvust, siis kvalifitseerub ta **päevakauplejana (day-trader)** ja peab kauplemise jätkamiseks hoidma kontol vähemalt **25 000 US dollari** väärtuses vahendeid, selle reegli rikkumisel blokeeritakse kontol tehingute tegemine **90 päevaks**.

Kui kliendil on kontol 25 000 dollarit ning päevasiseselt langeb kliendi varade väärtus alla selle summa, siis kontrollib süsteem automaatselt, kas viie varasema kauplemispäeva jooksul on tehtud 4 või rohkem päevasisest tehingut. Kui vastav hulk tehinguid on tehtud, siis süsteem **lukustab kauplemise** ning 90 päeva jooksul ei ole võimalik tehinguid teostada. Konto avaneb taas kui varade

maht kerkib üle 25 000 dollari, see võib toimuda alusvara hinna tõustes, kuid soovitatav oleks konto taasavamiseks sinna lisaraha kanda.

Kui varade maht kontol langeb **alla 25 000 dollari** ning konto klassifitseerub päevakaupleja kontoks, siis on **vastav konto märgistatud** ning edaspidi alla 25 000 dollari limiidi langemisel lukustatakse tehingute tegemine automaatselt, see tähendab et **varasemaid tehinguid enam ei kontrollita**. Konto avaneb taas kui varade maht ületab 25 000 dollarit. Varade mahu arvestamisel võetakse arvesse **ainult aktsiad ja raha** ehk konto vaates Laenu tagatiseks sobivad vahendid/Equity With Loan Value.

LHV Trader kauplemissüsteem **ei lase neljandat tehingut teostada**, kuna see tähendaks konto lukustumist ja seega on maksimaalne päevasiseste tehingute arv kolm (seda 5 pangapäeva jooksul). Kui see piir ületatakse, siis saab kauplemist jätkata alles 5 päeva pärast. Kui kontol on varasid rohkem kui 25 000 USD-d, siis võib teha piiramatult päevasiseseid tehinguid, antud juhul nelja tehingu piir ei kehti ning kui varade maht on 25 000 dollari läheduses, siis tuleks kliendil endal tähelepanelikult antud piirangut jälgida.

Arvesse lähevad vaid sama väärtpaberi ostud ja müügid ühel päeval, kui osta ühte väärtpaberit ja müüa teist, siis see ei kvalifitseeru päevasisese tehinguna. Antud piirang ei kehti futuuridele, kuid kehtib optioonide ja lühikeseks müügi tehingute puhul.

Näide.

Kui osta samal päeval aktsiaid ABC ja PQR ning müüa DFG ja KLM, siis on need tehingud kõik erinevate aktsiatega ja ühtegi päevasisest tehingut arvesse ei lähe. Kuid kui päeva lõpus ka ABC ja PQR maha müüa, siis lähevad need kaks tehingut kirja päevasiseste tehingutena ja järgmise 4 päeva jooksul tohib teha veel vaid ühe päevasisese tehingu.

9. Nimekirjad LHV Traderis

LHV Trader lubab jälgida väga suurt aktsiate hulka - saab teha kuni 24 lehekülge ja igale lehele mahub 40 sümbolit, seega kokku saab jälgida ligi 1000 väärtpaberi liikumist samaaegselt. Lehekülje lisamiseks vali menüüst „Kauplemisvahendid“ -> „Uus Lehekülg“. Parema ülevaate saamiseks turul toimuvast on soovitatav endale koostada Näidisinimekiri.

1. Indeksite lehekülg

NQ (futuur) - Nasdaq-100 futuur	YG (futuur) - kullafutuur
ES (futuur) - S&P 500 futuur	QM (futuur) - naftafutuur
YM (futuur) - Dow Jones futuur	TNX (indeks) - 10-aastase võlakirja intress EUR (cash, USD) - EUR/USD kurss
NDX (indeks) - Nasdaq-100 indeks	QQV (indeks) - QQQ volatiilsus
SPX (indeks) - S&P 500 indeks	VIX (indeks) - S&P 100 volatiilsus
INDU (indeks) - Dow Jones indeks	TRIN-NYSE (indeks) - TRIN
COMP (indeks) - Nasdaq Composite	TICK-NYSE (indeks) - TICK

2. Tehnoloogiasektori lehekülg

HHH - Interneti indeksaktsia	SWH - tarkvara indeksaktsia
AMZN	MSFT
EBAY	IBM
YHOO	ORCL
SOHU	IGN - võrgusektori indeksaktsia
SOX (indeks) - pooljuhtide indeks	CSCO
SMH - pooljuhtide indeksaktsia	JNPR
INTC	JDSU
AMD	NT
AMAT	LU
	GLW

TXN HWI (indeks) - riistvaratootjate indeks DELL HPQ AAPL BTK (indeks) - biotehnoloogiaindeks IBB - biotehnoloogia indeksaktsia AMGN DNA	WMH - telekomisektori indeksaktsia NOK ERICY MOT QCOM VZ VOD T
--	---

3. Vana majanduse lehekülg

XLF - pangandussektori indeksaktsia C JPM BAC ONE WFC XBD - broker/dealer indeks MWD GS MER LEH SCH ET	PPH - farmaatsiasektori indeksaktsia PFE MRK LLY BMY GSK JNJ
--	--

4. Vana majanduse lehekülg II

XLP - consumer staples indeksaktsia MO WMT TGT HD XLY - consumer discretionary indeksaktsia KO PEP PG G KFT CL MCD SBUX	XLU - utilities indeksaktsia SO DUK PCG XLB - toormaterjalide indeksaktsia DD IP DOW AA IYE - energiasektori indeksaktsia XOM CVX BP RD
--	--